

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo in uprava:

Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana VII, Zadrugi dom — Celje, Delavska
zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Del. dom.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Izhaja svako sredo in soboto.

Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
belo tiskana beseda stane Din 1.—. Malih oglasov trgovskega
značaja stane beseda Din 1.—. V oglasnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta D. 1.50. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 48.

Sreda, 15. junija 1932.

Leto VII.

Decentralizacija de- lavskega zavarovanja

Nameni, ki vzbujajo pomisleke.

Na plenarni seji trgovske, obrt-
ne in industrijske zbornice je govo-
nil podpredsednik zbornice Engelbert
Franchetti o decentralizaciji delav-
skega zavarovanja. Njegov predlog
gre za tem, da se osnuje delavsko
zavarovanje po banovinah po načel-
nih stvarne in teritorialne avtono-
mije. Govornik pravi, da ni nikogar
med obrtniki pri nas, ki bi, kljub
težkim bremenom, bil za demontažo
zavarovanja. Decentralizirano zava-
rovanje pa bi bilo enostavnejše in
gibčnejše ter bi se lažje prilagodilo
potrebam zavarovanja in želiam in-
teresentov. Decentralizirano zava-
rovanje bi zbudilo tudi več zanimanja
med interesi. Lokalnim faktorjem
je treba prepustiti pri socialnem za-
varovanju najširšo pravico samood-
ločevanja v vsem, o prispevkih in
njih porabi. Prav sedaj je ugodna
prilika za te reforme.

V tem smislu je bil stavljen pred-
log.

O zadevi smo že večkrat razprav-
ljali. Poudarimo le, da se je do zad-
njega časa vodila borba predvsem
za demontažo socialnega zavarova-
nja. To so zlasti naglašali industrij-
ci. Če poje danes druga struna, je
vzrok temu kriza, nezaposlenost in
socialna beda. Iz strahu pred raz-
merami so podjetniki v splošnem
obrnili svojo ost proti centralizaciji.
S tem ne mislimo sicer govornika
o tej zadevi, ki se že desetletja bo-
ri za zavarovanje obrtnikov.

Načelno mi ne moremo biti za
decentralizacijo, oziroma ustanav-
ljanje manjših in večjih socialnih
zavarovanj. Socialno zavarovanje
je zgrajeno na medsebojnosti in čim
širša je ta medsebojnost, to je, čim
širši je teritorij poslovanja, tem si-
gurnejši je uspeh in manjši riziko.
Decentralizacija zavarovanja bi bila
greh nad delavstvom, ker bi potem
zavarovanje ne bilo več enotno. Lo-
kalni faktorji bi izpreminjali zava-
rovanje po svojih podjetniških ali celo
političnih vidikih. Delavstvo za-
hteva sploh unifikacijo vsega soci-
alnega zavarovanja. Središče zava-
rovanja bi morala biti ustanova, ki
bi usmerjala vsa obstoječa zava-
rovanja k izpolnitvi po enem načelu
— najpopolneje zavarovanje za vse
in na podlagi najširšega medseboj-
nega jamstva. To je, socialno zava-
rovanje mora biti ena sama celota,
da ima možnost izvršiti svoje naloge
in opravljati svojo upravo smoteno.
Decentralizacija v takem smislu
torej za delavstvo ni priporočljiva.

Resnica je sicer, da ima vsaka
ustanova napake. V socialnem za-
varovanju so eventuelne napake bolj
vidne in občutljive, ker zadevajo de-
lavce, nameščence, bolnike in njih
svojce. Med temi napakami je mor-
da ena, ki je važna. Tu se pa tiče
predvsem uprave. Prava, obče-
vanje s strankami in reševanje zava-
rovalnih zadev, to bi bilo potrebno
decentralizirati. Vsako samoupravno
telo naj bi imelo pravico reševati
zavarovalne zadeve avtonomno, ne
da bi se s tem prekinila gospodar-
ska stran in ne da bi se avtonomna
uprava odtegnila cenzuri in nadzo-
ru centralnega zavoda. Decentrali-
zacija v tem smislu bi bila potrebna
zato, da zavarovalci in podjetniki
čimprej pridejo do svojih pravic.

Stvarna in upravna decentraliza-
cija pa, kakor jo predlaga navedena
resolucija, bi uvajala v državi nove
diferenciacije v zavarovanju in znat-
no povečala riziko zavarovanja sploh.

Demokracija edini izhod.

Češki državnik odločno odklanja vsakdo diktaturo in
fašizem.

Čehoslovaški ministrski predsed-
nik Udržal je v daljšem govoru po-
jasnjeval domači politični položaj in
splošne razmere. Ob koncu svojega
govora je poudaril:

Prepričan sem, da se bo ravno
sedaj v teh kritičnih časih demo-
kracija s svojo latentno (počivajo-
čo), neizčrpano silo obnesla. Demo-
kracija mora ravno v teh težkih ča-
sah dokazati, da je v stanu na za-
dovoljiv in pravičen način rešiti vsa
pereča vprašanja. Demokracija se
nahaja šele v razvoju, posebno v na-
ši mladi državi, ki se resno trudi, da
povsod zamenja slabejšo z boljšim
in poštenim skupnim delom.

Ponosni smemo biti, da vladamo
po teh načelih, da imamo parlament,
ki hoče delati. Stremljenje po visoki
kulturni stopnji mora biti prva na-
loga vsake stranke. Demokracija pa,
ki naj bo danes za vladanje sposob-
na, mora imeti pogum, da narodu
pove vedno resnico in stremeti po
splošnem blagostanju države in na-
roda. Demokracija torej ne sme v
imeni slabo umevane svobode po-
stati eldorado zapeljivcev, ki izrab-
ljajo volilce v svoj prid.

To so besede čehoslovaškega
meščanskega predsednika vlade.

Politična interpelacija v narodni skupščini.

Posl. Nikić o Marinkovičevih izjavah

O izjavah dr. Voje Marinkoviča
in Juraja Demetroviča smo že po-
ročali. V narodni skupščini je pa dr.
Nikola Nikić stavljal interpelacijo na
predsednika vlade zaradi govorov
obeh ministrov na ustanovnem
občnem zboru strankarske organi-
zacije v Nišu. Ob tej priliki je dr.
Marinković rekel, da v našem jav-
nem življenju še obstoja vprašanje:
ali hočemo edinstvo naroda ali fe-
deracijo ali separatizem. To prvo
temeljno vprašanje se mora najprej
odstaviti z dnevnega reda. Narod
mora biti pozvan, da enkrat pošteno
glasuje o tem vprašanju. Demetro-

vić pa je v svojem govoru rekel, da
je razpravljanje o gospodarskih
vprašanjih danes mnogo važneje in
da je razgovor o tem, kakšna naj
bo država, ali hočemo unitarizem ali
federacijo, samo izgubljanje časa.
Kdor to vprašanje danes vmešava v
javno življenje, ni prijatelj naroda.

Interpelanti žele odgovor pred-
sednika vlade v tem smislu, da po-
ve, kakšno je stališče cele vlade v
tem vprašanju in če morejo obenem
sedeti v vladi ministri, ki se ne uje-
majo v mnenju glede teh važnih
vprašanj.

Angleški predlogi za lausansko konferenco

Konferenčna natezanja.

Lausanska konferenca, ki se je
že ponovno odgodila, tudi še sedaj
ne bo dovedla do pomembnejših
sklepov. Predvsem bo na konferenci
merodajno stališče Zedinjenih dr-
žav. Po Macdonaldovem mnenju naj
bi se na konferenci obravnavali vsi
najvažnejši problemi, kakor repara-
cije, razorožitev, podunavski pro-

blem in svetovna gospodarska kriza.
Glede reparacij predlaga Anglija
zaenkrat naslednjo rešitev: 1. za re-
paracije se dovoli daljši moratorij s
pripombo, da se črtajo, če črtajo
Zedinjene države vojne dolgove; 2. reparacije naj se plačajo z mobi-
liziranimi obligacijami nemških dr-
žavnih železnic.

V Rumuniji bodo tudi volili.

Volitve se vrše 17. in 20. julija.

Vlada je imenovala v vseh okra-
jih nove prefekte. Predsednik vlade
Vajda je poudaril, da hoče zagoto-
viti svobodne volitve. Po časopisnih
vesteh bodo volitve v poslansko

zbornico dne 17. in v senat dne 20.
julija. Stranke bodo šle v volitve
kartelirane in se že pogajajo za
skupne nastope.

Fašizem odlaša s starostnim zavarovanjem

Govorimo o starostnem zavarovanju, da bodo mislili, da smo zanj.

Na seji fašističnega korporacij-
skega sveta v Rimu so razpravljali
o uvedbi splošnega nezgodnega za-
varovanja. Korporacijski minister je
rekel, da naj svet sklene, da je za-
varovanje potrebno, kdaj in kako se
revizija zakona izvede, bo pa že
vlada odločila, kadar bodo to dopu-
ščale gospodarske razmere. Svet je

pridno razpravljaj. Posvetoval se je,
ali se naj daje renta v denarju ali v
blagu, ali naj bo spojeno z ostalim
socialnim zavarovanjem ali ne. Ze-
dinili so se na seji sveta o tem, da je
zavarovanje potrebno, da pa gospo-
darske razmere ne dopuščajo
uvedbe, ali kvečjemu v okviru se-
danjih prispevkov.

Seja senata in odstop dveh sena-
torjev. V ponedeljek se je vršila seja
senata v Beogradu. Na seji se je
razpravljalo večinoma o tekočih for-
malnih zadevah. Ostavko na sena-
torski mandat sta podala Vlado Mi-
trović, rektor beograjskega vseučil-
išča, in Miljutin Petrović, ki je bil
imenovan za župana v Beogradu.

Indijski nacionalistični revolucio-
narec Gandhi bo moral v pregnan-
stvo na otoke Andaman. Indijske
ječe so namreč prenapolnjene, zato
bodo Gandhija in nekaj tisoč njego-
vih pristašev poslali v pregnanstvo.
Pregnanci ne bodo smeli vzeti svojih
žen in rodbin s seboj. — Svoboda!

Mihevc Nace:

Krivdo ima stroj . . .

Ves civilizirani svet tlači gospo-
darska kriza v obsegu, ki si ga prej
nisimo mogli nikdar niti misliti. Zdi
se, kakor bi morali kulturno najbolj
razviti narodi gospodarsko krizo naj-
bolj občutiti. Sramotilno za družbo je
skoraj, če trdimo, da mora danes
človeštvo, ki je s pomočjo ogromne-
ga tehničnega napredka postavilo
gospodarsko in družabno življenje
na nove temelje, trpeti zaradi banč-
nega sistema, ki ga smatrajo celo
duševni prvaki današnje propadajo-
če generacije kot predpogoj in zače-
tek boljših in lepših časov.

Zaradi krize propada ogromno
število ljudi v mizerijo in izgublja
vsakršno možnost gospodarske in
moralne opore ter se potaplja v sivi
masi »lumpenproletariata«. Meščan-
ske srednje kaste, uradniki in name-
ščenci, ki so se prej družabno dvi-
gali visoko nad industrijskim in dru-
gim delavstvom, se počutijo naen-
krat v negotovosti; vidijo, kako se
bliža propad, pa začenejo polagoma
uvidevati, da tudi sami niso nič dru-
gega kakor le delavci, ki jim reže
kruti negotova usoda. Pripadnost
med delavske vrste namreč ni od-
visna od tega, pod kakšnim naslovom
se prejema plačilo za izvršeno delo
ali kakšne vrste je delo, marveč le
od tega, če je kdo primoran dati
svojo delovno silo komu drugemu na
razpolago proti plačilu ali pa ne. To
zadostuje. In vsak prejemnik mezde
ali plače je delavec, oziroma name-
ščenec, kar običajno označuje danes
beseda proletarec.

Zlasti srednje meščanske kaste,
ki so enako prizadete po krizi, so ti-
ste, ki iščejo krivdo krize v napač-
nih izvirih in menijo, da so krivdo že
odkrili. Vsak gospodarski in politič-
ni šarlatan najde v tej dobi nejas-
nosti pojmov lahko tudi svoje učen-
ce. To dokazuje pojav narodnih so-
cialistov v Nemčiji in drugod.

Ni torej nič čudnega, če se v teh
razmerah pojavlja misel, da bi se z
uvedbo produkcijskih metod pred
pol stoletjem ozdravilo družbo, če bi
zopet uvedli primitivno ročno delo
in izločili vse tehnične iznajdbe in
izume ter uredili prastaro harmonič-
no skupno življenje, da bi s tem pri-
šli zlati časi. Utopistični načrti an-
gleških strojnih rušilcev se danes po-
javljajo v stoterih različnih varian-
tah v možganih mnogih ljudi. Zlasti
žrtve prenačrtane in breznačrtne ra-
cionalizacije, nezaposleni, so prepo-
gostoma mnenja, da je današnje kri-
ze kriva spontana velika mehaniza-
cija delovnega procesa. Prav tako,
kakor pred sto leti, se mnogim zdi,
da je stroj zavratni ropar, ki je kriv,
da so prišli delavci in nameščenci pri
civiliziranih narodih ob delo in kruh.
Zopet, kakor pred sto leti, žive ti
ljudje v nadi, da bo rokodelstvo
upropastilo te stroje — roparje. Rav-
na črta vodi od angleških strojnih
rušilcev, sestradanih tkalcev preko
orjaških gorovij po vsem svetu v le-
tih 1929 do 1932.

Tako pojmovanje gospodarske
krize ima svoje vzroke v nevednosti
in nepoznanju gospodarskega razvo-
ja. Kljub petdesetletnemu delovanju
delavskega gibanja, kljub zapored-
nim volilnim borbam in razlaganju
tega procesa po socialističnem giba-
nju, še vedno manjka množicam ja-
sen pogled v labirint gospodarske
»umetnosti«. In to je seveda le prav
vsem onim, ki imajo interes na tem,
da prevale jezo prevaranega ljud-
stva na stroje, češ, da so ti krivi njih
bede. Le nekaj je res; to namreč, da

je prenapljena racionalizacija deloma kriva današnji bedi, ker se ni sporedno poskrbelo za protiukrepe. Ni se krajšalo delovnega časa in organiziralo konzuma. To se pa ni zgodilo zaradi tega, ker se je racionalizacija izvajala le v svrhu povečanja profita, niti ne v svrhu boljših izdelkov ali celo v svrhu njih pocenitve. Krivda torej ni v preprostejši mehanični izdelavi blaga, pač pa v okoliščini, da prihaja mehanizirano izdelovanje produktov v prid le lastnikom strojev in tovarn. Ves dobiček se steka v njih žepe, množice pa prejema malo manj in vedno manj ljudi je zaposlenih. Krivci krize, zlasti socialne, niso torej stroji, mrtvi stroji, ampak družabni gospodarski sistem, ki dopušča, da se ob dobri konjunkturi gromadijo ogromni dobički, ob zastoji konjunktura pa isti sistem pušča delavstvo, da strada, čeprav so se nagromadili dobički in blago.

Izprememba tega gospodarskega sistema se ne da doseči od danes do jutri. O tem smo prepričani vsi. Vsekakor pa moramo vedno in povsod poudarjati, da današnje gospodarske bede ni kriv tehnični napredek in niti ne zvišanje produkcije, pač pa breznačrtno izdelovanje in dejstvo, da se nahajajo vsa delovna sredstva v rokah družabne plasti, ki nima pred očmi splošnosti, ampak le svoj dobiček. Ta sistem je potreben korektur, temeljite korekture v prid splošnosti, to je v prid socialne eksistence množic, ki ustvarjajo dobra dejansko le za človeško družbo.

Življenje človeštva se mora organizirati po načrtu, tako tudi njega gospodarstvo. Brez teh predpogojev ne more biti — reda v gospodarskem življenju.

Zbor delavskih združnih organizacij v Jugoslaviji.

Lep napredek delavskih združ. — Razmah v izvenslovenskih krajih.

(Konec.)

Potem je tajnik omenjal delovanje zveze v davčnih, zakonskih in pravnih vprašanjih ter v splošnem njenem delokrogu. Podal je tudi malo skico o napredovanju združ. v letih 1929 in 1930:

	1929	1930
število članov	24.071	25.313
	Din	Din
prodano blago	58.268.000	59.067.000
vplačani deleži	4.826.000	5.067.000
posojila članom	6.515.000	8.927.000
hranilne vloge	21.281.000	24.598.000
skladi	2.602.000	2.893.000
denarni promet	426.000.000	356.600.000
nameščenci	447	446

Napredek je torej splošen, dasi moramo reči, da je bilo leto 1930 še nekako pričitek krize.

Končno se je spominjal še umrlih so-
delavcev Zveze:

dr. Danila Majarona iz Ljubljane, ss. Franca Rinalda iz Trbovelj, Martina Marčiča iz Jesenic, Franca Roberja st. iz Slov. Bistrice, Lovra Gabrška in Jakoba Goljarja iz Ljubljane in Josipa Ozmeča iz Maribora. Tudi v tujini smo izgubili nekaj znancev, zlasti s. Ferdinanda Jiráska, predsednika Osr. zveze čl. združ. v Pragi, dalje znanega združnega teoretika Charlesa Gidea in pa s. Alberta Thomasa.

Po predložitvi računskega zaključka za l. 1931, proračuna za leto 1932 in poročilu nadzorstva so bila vsa poročila soglasno sprejeta.

Nato so se vršile nadomestne volitve v načelstvo in nadzorstvo. Izvoljeni so bili v načelstvo sledeči sodruzi: za predsednika Melhior Čobal, ravnatelj Splošnega konzumnega društva »Posavje«, r. z. z. o. z. v Zagorju ob Savi in predsednik Delavske zbornice v Ljubljani, za podpredsednika France Kobler, ravnatelj Konzumnega društva za Slovenijo v Ljubljani, za odbornike: Cvetko Kristan, nameščenec Splošne gospodarske in konzumne zadruga za Gorenjsko na Jesenicah, Jakob Klenovšek, predsednik Stavbne konzumne in gostilniške zadruga »Delavski dom« v Trbovljah in Ivan

Colnar, član načelstva Produktivne zadruga ljubljanskih mizarjev na Glincah pri Ljubljani. V nadzorstvu pa so sledeči sodruzi: predsednik Mirko Cvrtila, ravnatelj Prve radniške pekarnice itd. v Zagrebu, Filip Uratnik, glavni tajnik Delavske zbornice v Ljubljani, Karl Malovrh, ravnatelj Konzumnega društva rudarjev v Hrastniku, Rupert Ingolič, načelnik Hranilnega in posojilnega društva delavcev v Mariboru, Anton Zugwitz, predsednik Splošne hranilnice in posojilnice za Jesenice in okolico na Jesenicah, Stjepan Bogić, nameščenec OUZD v Zagrebu in Uroš Pravica, nameščenec Centralnega sekr. delavskih zbornic v Beogradu.

H koncu je predaval s. Filip Uratnik, gl. tajnik Delavske zbornice v Ljubljani, o svetovni gospodarski krizi, nje vzrokih in možnostih nje rešitve. Zelo zanimivo predavanje je bilo preplevano, da bi mogli v okvirju tega poročila navesti vse značilne konstatacije, ki jih je navedel. Obirno je govoril o dveh sporednih krizah, ki nas tepeta: o **strukturni in o ciklični** (konjunkturi) krizi. Vzroki za prvo so nadprodukcija, kreditno gospodarstvo in posledice svetovne vojne, reparacije in drugi politični dolgi. To bo pač treba rešiti s prilagoditvijo novim pogojem ter z medsebojno popustljivostjo v oziru političnih dolgov, ki tepejo ves svet. Te krize morda še več desetletij ne bo konec. Druga krožna, ciklična ali konjunktura kriza pa nastopa v periodičnih razdobjih in ji je vzrok gospodarsko valovanje, ki sledi prosperitetnim letom, ki dovedejo zaradi prevelikega razmaha produkcije v teh letih do avtomatične krize, ki se potem pravzaprav sama od sebe spet ozdravi. Te krize bo pa konec že v najkrajšem času in bo dovedel vsaj ta konec do delnega olajšanja krize.

K temu predavanju se je razvila debata, ki so se je udeležili ss. Jova Jakšić iz Sarajeva, Cvetko Kristan, in Viktor Grčar iz Maribora.

Okrog 12. ure opoldne je bil lepo uspeli občni zbor, ki bogotovo dovedel do razmaha delavskega združništva, ki s konstruktivnim gospodarskim delom lajša težki položaj delavstva, zaključen.

Premog v okolici Konjic. Nedvomno se nahajajo premogovna ležišča še marsikje v naši državi, ki jih pa še niso odkrili oziroma ni potrebne kapitalistične podjetnosti. V Zbelovem pri Poličanah so že kopali premog, sedaj pa je odkril Ferdo Ošlak iz Maribora v okolici Konjic nova ležišča in ker je premog boljše vrste (7668 kalorij), je skoro gotovo, da so ležišča obsežnejša.

Baron Papen bo imel težko stališče. Novi nemški kancler baron Papen ne bo imel prav lahkega stališča. Pruska vlada se mu upira, ker hoče dati Prusiji fašističnega komisarja, centrum mu je napovedal najostrejšo borbo in sedaj se pojavlja še na Bavarskem tendenca, ki že dolgo tli na Bavarskem, da se Bavarska osamosvoji, če pride do razmer, ki bi hotele upropasti ostalo Nemčijo. Bavarska si hoče zlasti zagurati svobodne volitve v državni zbor, odrekala bo pa tudi vsako pomoč državni vladi, če ne bo v intencijah Bavarske.

Doma in po svetu.

O naši gospodarski krizi bi lahko napisali cel leksikon napak, ki jo povečavajo. Ena glavnih napak je, da tuja industrija eksploatira naše gospodarstvo neusmiljeno in v tistem hipu hodi po posojilo k denarnim zavodom v državi. Dobiček gre v inozemstvo, tu v državi pa iščejo cenen kredit, s katerim obratujejo in velik del takozvane nadvrednosti pošiljajo v zlatu oziroma v dobri valuti v inozemstvo. Vrh tega se vrše ogromne investicije z dobički, ki jih je prineslo delo v naši državi. Ni torej čudno, če so pri raznih pogajanjih za posojila naseljeni industriji padle na račun teh operacij ostre besede, ki bi jih bilo treba objaviti. In tedaj bi videli, da je industrijska kriza pri nas v velikem delu umetna in ne verovali bi statistikam o gospodarstvu, ki nam jih predlagajo kapitalisti.

Zaradi pretepa na Gorenjskem. Zaradi dogodkov na Barletovem shodu na Gorenjskem je dne 10. t. m. v spremstvu policijskih agentov prispelo iz Ljubljane v Beograd osem voditeljev znane akcije, ki so bili aretirani v teku preiskave, sprožene po dogodkih v Senčurju in nekaterih drugih krajih Gorenjske. Med drugimi so bili prepeljeni v Beograd in izročeni Državnemu sodišču bivša poslanca Ivan Brodar in Ivan Štrcin, kranjski župnik Matija Škrbec in bivši oblastni poslanec Anton Umnik. Aretiranci in njihovo spremstvo so imeli rezervirane oddelke v vlaku. Na beograjskem kolodvoru jih je pričakal velik avtobus beograjske policijske direkcije. Na potu s kolodvora se je avtobusu pripetila manjša nezgoda; strla se je os in eno zadnjih koles je odletelo po cesti, tako da je avtobus obtičal. Aretirance so zaradi tega v dveh manjših avtomobilih prepeljali v preiskovalne zapore Državnega sodišča. Glavna preiskava proti njim je bila zaključena v Ljubljani, vendar pa bodo pred Državnim sodiščem ponovno zaslišani, nakar bo državni tožilec sestavil obtožbo. Kdaj se bo vršila razprava, še ni določeno.

Strogo nadzorstvo nadurnega dela. Čehoslovaški minister socialne politike v Pragi je izdal podrejenim oblastem strog nalog, da natančno nadzirajo v podjetjih nadurno delo, ki se mora z ozirom na težaven gospodarski položaj, veliko brezposelnost, kar najbolj omejiti in strogo nadzorovati. Nadurno delo se sme dovoljevati le v skrajno nujnih slučajih, tako da bo čim več delojemalcev zaposlenih. Odredbo je vsa javnost na Čehoslovaškem simpatično pozdravila, ker vsakdo uvideva njeno potrebo v javnem in držav-

Hindenburg in Brüning.

Zakaj je kancler Brüning odstopil in kako? — Intrige kamarile. Militaristični duh.

Nemški kancler je predložil Hindenburgu naredbo glede naseljevanja nezaposlenih v vzhodni Prusiji, kjer bi pokupil večje komplekse zemlje. Med poročanjem ga vpraša Hindenburg:

»Meni so povedali, da je naredba boljševiški naselitveni načrt. Kako je s to stvarjo?«

Brüning je vprašanje nalašč preslišal.

Ko je kancler govoril o finančnih zadevah, ga prekine Hindenburg:

»Tudi finančna vprašanja obravnavate? Zdi se mi, da organizirate samo boljševizem.«

Brüning je tudi to pripombo prezrl.

Nato preseneti Hindenburg kanclerja z naslednjimi besedami:

»Torej moj ljubi gospod državni kancler, tako nikakor ne more iti

dalje. Boljševiških mezdnih zakonov in boljševiških naselbin ne smemo delati. Oba strokovničarja morata iz vlade.«

Brüning je bil presenečen in Hindenburg dostavi:

»S tem mislim Vas in Stegerwald. Seveda morete vi v kak drugi vladi ostati zunanji minister.«

Na to ga ostro zavrne kancler:

»Hvala Vam, gospod generalfeldmaršal. Z zlomljenim hrbtiščem ne ostanem minister.«

Hindenburg je še skušal govoriti z njim kot častnikom; Brüning pa je rekel, da to ni častna zadeva, je resna stvar in razvoj je že naprej. Ni več moja naloga, da Vas poučim o posledicah Vašega ravnanja, ker so Vas drugi poučili.

In odšel je.

Angelo Cerkvenik:

ROSA.

(Povest.)

— Čeprav, Tanja, čeprav je vse do pičice tako, kakor si mi povedala, vendarle si dobra in plemenita. Naposled je vendarle moral vedeti, da si omožena!

— In jaz, Rosa? Ali nisem morala jaz vedeti, da ima Bojo lepo, plemenito ženo?

— Pri nas je stvar docela drugačna. Ti si imela prva pravico, Tanja. Naključje, nemilostno in usodno, je nanese, da sva se spoznala. Morala bi bila tedaj misliti, pa sem se udala zgolj čuvstvovanju. Bila sem že zrela ženska, ti otrok...

— Saj imaš samo tri, štiri leta več nego jaz.

— Res je, a jaz sem bila že ob rojstvu zrelejša. Bila sem vedno težka, resna stvar. Vsi, ki me poznajo, to vedo. Jaz sem celo slutila, da te bo še videl; dobro sem vedela, da je objemal mojo sliko in mislil na — Tanjo! Dobro sem vedela, da ni niti za kratek hip pozabil na svojo Tanjo; zato bi bila morala biti močna, a ljubezen je premagala razum...

Tanja jo je objela in poljubljala, samo poljubljala. Rosa je vedela, da sta si postali dosmrtni sestrji, ljubeči se prijateljici.

Boju se je telesna moč hitro vračala. Vendar je njegovo zdravljenje ovirala gledajoča misel na bližnjo bodočnost, na ureditev njegovega razmerja do obeh žensk. Ljubil je obe, a obeh ni mogel imeti pri sebi. Včasih se mu je zazdelo, da je ljubil bolj Tanjo, včasih bolj Roso. Do Rose je čutil vobče neko čistejšo, obširnejšo nagnjenje, nekaj skoraj čisto duševnega. Vse, kar je bilo v njej najlepšega, je živelo v njenih očeh in v njenem tihem, zamolklem, žametastem glasu, ki je umel tako božati...

V mraku mu je sedela ob vznožju. — Rosa, kmalu bom vstal. Tanja bo tudi čez dva meseca zdrava. Kako, misliš, bomo življenje uredili?

— Bojo, to ni moja stvar. Jaz dobro vem, da sem vsa, nedeljeno tvoja, le ti se ne moreš odločiti, a moral se boš: zame ali za Tanjo.

— Da, da.

Slišati je bilo le prasketanje drv. V predsobi je semtertja zamrmral pes.

— Odločiti se, Rosa? Težko je.

— Saj se še ne mudi, Bojo?

— Ne morem več prenašati...

— Če moreva prenašati Tanja in jaz, zakaj bi ti ne mogel? Saj po presoji javnega mnenja trpiva najprej midve, potem šele ti!

— Ne morem več... Potrebna je nujna odločitev!

— Veš, kaj ti svetujem, Bojo?

— Poslušam.

— Živimo skupaj! Če morejo muslimani, zakaj bi ti ne mogel, zakaj ne jaz in Tanja?

— Rosa, jaz te več ne poznam; saj to bi bila javna hiša!

— Ali se ne moreš povzpeti preko konvencionalno katohetskoprofesorskih nazorov, nazorov patentiranih moralistov, ki govoričijo vselej in povsod o morali, da bi zakrili svoje lastne umazanosti...

— Kratko in malo: to ni mogoče!

— To je vse, kar umeš povedati. Zakaj ni mogoče, tega ne znaš povedati. Zakaj ni mogoče, da večina poročenih mož, ki se jim nudi priložnost, ima po dvoje, troje žen, tega mi tudi ne moreš povedati. Povejmo enkrat javno in vsem glasno: Tako smo sklenili, svobodni ljudje smo! Vsak naj se briga zase, naj dela, kakoli mu pride na pamet, da le ne škoduje družbi, v kateri živi.

— Saj prav ti je tisto! Ali naš zgleđ ne bi škodoval moralni vzgoji

mladine? Ali ne bi šla legija ljudi za nami, skušajoč posnemati naše življenje?

— Dvomi, da bi bilo tako. Kdo bi mogel danes skrbeti za dve ženi, za kopico otrok. To je najprej ekonomsko vprašanje, potem šele etično-socialno... Sicer pa bi mogoče tej tvoji morali le koristili... kot ostrašujoč primer, seveda...

Zasmejala se je. Pa ji ni šlo prav od srca, ker je čutila, da je nekaj v tej razlagi, kar ni pravilno, da je nekje neka logična napaka, ki ji ne more do živga.

— Bojo, današnji zakon je samo še karikatura. Najbrže je bil že vedno takšen. Absolutno nemogoče je! Ljudje se trpinčijo od smrti. To dejstvo je neizpodbitno. Vse lepe fraze, vse parfimirane besede o etiki in morali tega dejstva ne morejo zbrisati s sveta! Če sta si moški in ženska drug drugemu absolutno potrebna, ju nihče ne more razdružiti. Skoro v vsakem zakonu je nekaj do kosti nemoralnega, gnilega: suženjstvo, prodaja človeka, kupnina, zasebna lastnina moža, bolj redko zasebna lastnina žene. Nekaj ostdudno lažnivega, nepopisno grdega je v vsem tem.

nem interesu. Pri nas pa se še vedno najdejo ljudje, ki bi radi v kakšnih podjetjih, zlasti tekstilnih, natezovali delavce k nadurnemu delu, in se veisto plačevali z običajno mezdno, brez zakonitega 50 odst. povška, a drugi delavci ostajajo mesece in mesece brezposelni ter so seve potem v breme družbi.

Kulturnobojna afera v Pragi. Ko je lansko leto Vatikan odstavil pravega nadškofa Kordača radi njegovega preveč liberalnega mišljenja, se je za Kordača zavzemal zlasti profesor teologije Adalbert Sande, ki ga je branil s članki po raznih listih. Za kazni mu je papeški nuncij vzel pravico maševanja. Sedaj ga je še pozval, naj prekliče vse, kar je kdaj napisal v zaščito nadškofa Kordača, sicer ga bo izključil iz cerkve in mu zabranil poučevanje na bogoslovni fakulteti. Za Sandeja se je pa zavzel akademski profesorski zbor in profesor za mednarodno pravo dr. Hobša je sestavil spomenico, v kateri je dokazal, da je nuncijeva grožnja vmešavanje v čehoslovaške notranje razmere, ker je Sande nastavljen kot profesor od države in nima Vatikan nobene pravice, da bi mu pouk zabranjeval. Spomenica je bila predložena senatu, ki jo je osvojil in potrdil. Cerkev torej nima nikomur pravice očiti tati nestrpnost, ker predstavlja sama višek nestrpnosti.

Stoletnica angleškega demokratičnega parlamentarizma. Angleško meščanstvo je dobilo pravico parlamentarnega sodelovanja šele junija 1832, ki se lahko imenuje »Magna Charta« angleškega meščanstva. Meščanske svoboščine so sicer dobili Angleži že leta 1215 z »Magna Charta« in z dekreti 1679 in 1689. V Londonu so od takrat že imeli parlament, toda ta parlament ni bil zastopstvo naroda, marveč le zastopstvo gorenje plasti interesentov, visoko plemstvo, veleposest, cerkev in podeželsko plemstvo. V letih 1780 do 1830 se je Anglija razvila iz agrarne v industrijsko državo s kolonijami. Nastali so gospodarski krogi, podjetniki in delavci, ki so bili brez vpliva na zakonodajo. Ti sloji so zahtevali zastopstvo v parlamentu. Po takozvani »meščanski« julijski revoluciji se je kralj Viljem četrti vdal in 1. marca 1831 je notranji minister predložil načrt novega volilnega zakona. Od marca meseca 1831 pa do junija meseca 1832 se je vršila borba za volilno reformo, ki so se ji zlasti upirali konservativci (tories) in predstavniki cerkve. Izsilili so celo razpust parlamenta, toda pri volitvah so zmagali liberalci (whigs) zopet. Tudi gorenja zbornica je volilni zakon dvakrat odklonila. Novi volilni zakon je bil še vedno privilegijski, ker je bila volilna pravica vezana s plačevanjem davkov. Splošna volilna pravica torej ni bila, a bil je kljub temu v tem oziru velik napredek.

Podaljšanje moratorija. Macdonald je imel v Parizu razgovor s Herriotom, kjer sta se v vprašanih vojnih dolgov in reparacij zedinila v tem zmislu, da se moratorij podaljša za šest mesecev. Hoover je baje tudi zadovoljen s podaljšanjem svojega moratorija.

»Ta gospod vladni svetnik ne bo delal nobene revolucije več.« V tiskovnem procesu je pričal poročnik Scheringer, ki je bil fašist, pa je prešel h komunistom, rekel o Hitlerju naslednje: »Hitler se je že 1923. leta prestrašil pred revolucijo. Že mnogo prej je pokleknil, preden je prisegel. Ta gospod vladni svetnik ne bo delal nobene revolucije več.« — Ta proces bo tak, da bo zgodovina o njem govorila.

Hitler zahteva razpust komunistične stranke v Nemčiji. Fašisti v Prusiji se boje, da bi utegnili za predsednika vlade glasovati centrum, socialni demokrati in komunisti. S tem bi fašistom v Prusiji odklenkalo, zato pa zahtevajo razpust komunistične stranke.

Tekstilna stavka na Poljskem. Tekstilni tovarnari v Lodzu, Bielicu in Bialystoku zahtevajo znižanje delavskih plač za dvajset odstotkov. Delavstvo (nad 30.000) stopi te dni v splošno stavko.

Stavka radi nezaslišane redukcije mezd

v tekstilni tovarni inozemca Brauna v Mariboru. — Znižanje mezd od 50 do 70 odstotkov. — Tovarnar zahteva 12 urni delavnik v barvarni. — 72 delavk in delavcev stavka.

Maribor, dne 14. junija 1932.

V tekstilni tovarni Braun je v teku včerajšnjega dne prišlo do ostrega meznega spora, ki je prisilil delavstvo, da se posluži skrajnega obrambnega sredstva proti tovarnarju — stavke.

Tovarnar Braun, o katerem smo imeli priliko že večkrat poročati v predelih našega lista, je včeraj popoldne nenadoma razglasil nov mezdni cenik za posamezne tekstilne izdelke.

Novi mezdni cenik predvideva ogromno znižanje že itak mizernih plač tekstilnega delavstva v tej tovarni.

Znižanje mezd po novem mezdni ceniku dosega 50 do 70 odstotkov sedanjega zaslužka!

Delavstvo je bilo po objavi novega meznega cenika naravnost konsternirano.

V naslednjem objavljamo novi mezdni cenik, kakor si ga je zamislil g. Braun in kakršnega bi, po njegovem mnenju, delavstvo moralo sprejeti brez ugovora:

Izdelki	Zaslužek od metra izgotovljenega blaga v Din	dosedaj	od 13. 6. dalje
Peru 2	1.20	0.50	
Peru 1	1.70	0.76	
Artikel 1500	1.40	0.56	
Diagonal	1.70	0.80	
Saglia	1.70	0.84	
Artikel 6000	1.40	0.80	
Admiral	1.90	0.93	
Artikel 1000	1.80	0.96	
Artikel 1700	1.80—2.—	1.—	

To pa še ni vse, kar se je g. Braunu zahotelo. Med drugim je spo-

ročil svojemu delavstvu tudi zahtevo po novi dodelitvi strojev. Delavka, oz. delavec, ki je doslej opravljal en stroj, bi dobil po novem dodeljen še en stroj. Moral bi torej delati kar na dveh strojih, zato da bi podjetje lahko prištedilo eno delovno moč, kakor da bi ne imeli celo armado brezposelnih na razpolago.

V barvarni, kjer je zaposlenih okoli 15 delavcev, pa je podjetje sklenilo uvesti 12 urni delavnik, kar je proti vsem predpisom zakona o zaščiti delavcev.

Delavstva se je polastilo silno razburjenje. Sporočilo je tovarnarju, da so ti pogoji nesprejemljivi. Ker pa je tovarnar vztrajal na svoji prvotni zahtevi, je delavstvo kot odgovor na to

stopilo v stavko.

Od včeraj opoldne stavka v Braunovi tekstilni tovarni 72 delavk in delavcev. Vsa javnost simpatično pozdravlja ta solidarni nastop izkoriščenega delavstva proti inozemskemu kapitalistu. Naj ne smatrajo ti inozemski bogataši, da so naši delavci kitajski kuliji, da bi jim morali robotati za pest riža dnevno! Dovolj je potrpežljivosti! Tem inozemskim tovarnarjem, ki uživajo pri nas visoko carinsko zaščito, je treba povedati na odločen in jasen način, da ima izkoriščanje svoje meje. Ako niso s tem zadovoljni, pa naj likvidirajo svoja podjetja in gredo od koder so prišli. V lastnih državah (na Češkem in v Avstriji) jih bo delavstvo naučilo drugačnega postopanja. Naši delavci pa naj se na teh zgledih uče, kako potrebna je močna strokovna organizacija.

Dr. Avg. Reisman:

Delovno pravo v novem obrtnem zakonu.

(Iz predavanja o novem obrtnem zakonu v Strokovni komisiji v Mariboru.)

(Nadaljevanje.)

Učenci oz. vajenci.

Koliko vajencev sme imeti obrtnik?

Pristojna ministrstva bodo šele določila z uredbo, koliko vajencev smejo imeti obrtniki v razmerju po številu pomočnikov. Upoštevala se bo dejanska potreba po učencih in zlasti možnost, da se strokovno poučujejo. Uredba pa bo lahko določila za poedine stroke različno število vajencev za poedine kraje, stroke, banovine, ali za vso državo.

Pismena pogodba.

Najpozneje v 8 dneh po sprejemu učenca mora skleniti obrtnik (službodavec) z učenecem, če je polnoleten, drugače z njegovim zakonitim zastopnikom, to je očetom, ali če tega nima, varuhom, pri prisilni združbi (zadrugi), ali če ni, take, pri pristojni občini na sedežu poslovalnice, **pismeno pogodbo**. Le če je službodavec sam učenčev roditelj ali varuh in učenec ni polnoleten, ni treba pismene pogodbe. V tem slučaju zadostuje, če roditelj pred združbo ali občino izjavi, da prevzema vse obveznosti po obrtnem zakonu, ki presegajo zakonite roditeljske dolžnosti. Isto velja za učenca, ki ga lastnik obrti posinovni.

Pogodba mora biti sestavljena v treh izvornih izvodi, ki jih mora prisilna združba ali občina overovati. Po en izvod dobi vsaka stranka, tretji pa ostane pri združbi ali občini. Če ima učenec varuha, se mora o sklenjeni pogodbi obvestiti tudi varstvena oblast, ki pogodbo odobri.

Pogodba se lahko pozneje sporazumno spremeni. Toda izpremembe se morajo pri združbi ali občini pripisati na izvirne pogodbe. Ako teh ni več, se izda strankam overovljen prepis in se v tega vpišejo izpremembe.

Ustmena pogodba torej ne zadošča, četudi je sklenjena med pričami, ampak mora biti vedno pismena.

Kaj mora biti v pogodbi?

Obrtni zakon v § 260 točno določa, kaj mora ta pismena pogodba med obrtnikom in učenecem najmanj vsebovati, in sicer:

1. službodavčev rodbinski in rojstno ime, firmo, kraj poslovalnice ali delavnice, v kateri se bo učenec zaposloval;
2. učenčev rodbinski in rojstno ime, leto in kraj rojstva, prebivališče, pristojnost ter šolsko izobrazbo;
3. rodbinsko, rojstno ime in prebivališče roditeljev, varuha ali zakonitih zastopnikov, če je učenec mladoleten;
4. zdravstveno stanje in telesno sposobnost učenca;
5. obrt, katere se bo učenec učil;
6. začetek, trajanje in konec sklenjene pogodbe;
7. dogovor, da stranke prevzemajo dolžnosti, ki jih predpisuje obrtni zakon, da se službodajalec, ali njegov delovodja obvezujeta učenca poučevati v obrti;

8. dogovor o morebitni odškodnini za učenje, o višini in načinu plačevanja nagrade učenca za delo, o dajanju hrane, preiskrbe, obleke, stanovanja učenca in o višini odškodnine za protipravno prelomitev pogodbe.

Odškodnina za učenje pa se lahko določa le za prvo leto, ker mora dajati obrtnik po enem letu v smislu § 267 o. z., že odškodnino za delo, kar izključuje odškodnino za učenje s strani učenca.

Obrtnik, ki bi pri sprejemu učenca ne izvršil gornjih predpisov, se lahko kaznuje s kaznijo od 25 do 1500 Din. (§ 397 o. z.)

Učna doba, sklenjena s pogodbo, ki ne bi imela vseh gornjih bistvenih določil, bi bila neveljavna. V izjemnih primerih pa lahko upravna oblast kljub temu čas, ki ga prebije učenec na uku pod takšno, zoper odredbe tega zakona sklenjeno pogodbo, v šteje v učni rok. Upravna oblast bo v takem slučaju zahtevala poprej mnenje prisilne združbe.

Poskusna doba.

Poizkusni čas učenja se more določiti v učni pogodbi največ na mesec dni. V tem času lahko vsaka stranka brez odpovedi pogodbo odpove in se ta čas učenca ne šteje v učni čas. Obrtnik, ki bi dogovoril daljši čas za poskušnjo, se lahko kaznuje z globo od 25 do 1500 Din in je tak dogovor tudi neveljaven.

Učna doba.

Za poedine obrti bo določil minister za trgovino in industrijo učni čas. Toda ta ne sme biti krajši od dveh in ne daljši od štirih let.

Ako je učenec začasno ali za vedno izključen iz strokovne nadaljevalne šole, lahko upravna oblast učni čas podaljša največ za tri mesece. Učna pogodba mora biti sklenjena vedno za čas, ki je predpisan za učenje dotičnega obrta. Le če se je učenec učil istega ali sorodnega obrta že pri drugem obrtniku, lahko novi obrtnik sklene pogodbo samo za ostali čas učenja.

Prekinitev učenja.

Učenca, ki prekine delo pri enem obrtniku brez svoje krivde pred potekom učnega časa, se dotedanje učenje všteje, če nadaljuje delo pri drugem obrtniku iste ali sorodne obrti.

Ako pa učenec prekine delo po lastni krivdi, se mu dotedanja učna doba ne šteje v učni čas in mora na novem mestu učenje za toliko časa podaljšati, oziroma začeti isto popolnoma vnovič. Službodavec mora daljšo prekinitev učnega časa v osmih dneh, ko se je učenec vrnil na delo, javiti prisilni združbi ali občini. Združba ali občina pa predloži to prijavo upravni oblasti, da ista odredi, če je treba vsled tega učni čas podaljšati in za koliko časa.

(Dalje prihodnjič.)

Ljubljana.

France Peterlin umrl. France Peterlin je bil doma v Zagorju in sin rudarske rodbine. Študiral je in bil vpisan na vseučilišču. Marljiv in idealen je bil in je že kot dijak bil so-trudnik naših listov ter nekaj časa tudi član uredništva še med vojno. Pozneje je bil sprejet kot uradnik v socialnem zavarovanju, toda ob silnem naporu so mu opešali živci tako, da je polagoma izbruhnila v njem neozdravljiva bolezen. Umrl je v umobolnici dne 11. t. m., pokopan pa je bil dne 13. t. m. V času svojega bivanja v zavodu je vedno zahteval od svojih prejšnjih prijateljev knjige sociološke vsebine in jim povsem duhovito poročal o njih vsebini. Njegova bolezen je bila periodična, zato je moral ostati v zavodu do odhoda k počitku. Sožalje rodbini!

Maribor.

Ustavitev dela v »Železoprometni« v Bistrici. Tovarna »Železoprometna« d. d. v Bistrici pri Mariboru, ki je le podružnica tovarne iz Gradca, je nedavno ustavila delo ter odpustila vse delavce. Toda delavcem službe ni odpovedala 14 dnevno, kakor predpisuje to novi obrtni zakon, ampak jih je odpustila brez vsake odpovedi. Delavce opozarjamo, da jim te odpovedi ni treba sprejeti, ampak so upravičeni zahtevati od tovarne še plačilo 14 dnevne odpovedne dobe. Kot smo v našem listu že poročali, je ta odpovedna doba sedaj najmanjša, ki je dopustna in prisilnega značaja, tako da ni veljaven prav noben drug dogovor za manjšo odpoved. Če tudi so delavci podpisali delovni red, da velja enodnevna odpoved, ali brez odpovedi, je to brez vsake veljave. Delavci lahko vseeno zahtevajo plačilo za 14 dnevno delo po odpustu.

Delo hvali mojstra. Kdor se hoče o tem točneje prepričati, ta si naj pogleda stene stopnišča naših dragih podzemnih stranišč, ki jih je mestna občina zgradila šele pred dvema leti. Radovedni smo, kaj je mestni stavbeni urad z ozirom na to razpadanje, komaj izgotovljenih del ukrenil proti stavbenikom, ki so to zakrivali.

Park-kavarna razpada. Lep paviljon, ki je bil svoječasno zgrajen za kavarno v Mestnem parku, so letos naenkrat spremenili v skladišče za vrtnarja. Paviljon se že radi tega prav žalostno reprezentira. Ker se seve radi tega za poslopje nihče ne briga, je začel s sten odpadati tudi omet in tako bo ta lepi paviljon, ki bi bil lahko sicer družabno središče Maribora v poletnem času, lahko kmalu žalostna razvalina. Poslopje se nahaja kar nasproti sedanjega mestnega župana, ki je obenem predsednik mestnega Olepševalnega društva.

Peka brez masti. Okusno in lahko prebavljivo je meso, ki se peče v plinskem pečnjaku. Dokaz o tem kakor tudi o praktični kuhi s plinom s posebnim ozirom na štednjo bo doprinesla mariborskim gospodinjam že dobro znana gđ. Erika Pergova iz Dunaja-Karlsruhe, dne 15. junija popoldne ob petih in dne 16. junija ob osmih zvečer, obakrat v obednici dekliske meščanske šole v Cankarjevi ulici. Vstop prost! **Mestna plinarna.**

Lastniki psov. ki še niso plačali pasjega davka za leto 1932 v iznosu Din 200.— poleg odškodnine za znamko Din 2.50, se opozarjajo, da to storijo zanesljivo do 30. junija t. l., sicer se bo po tem času neplačani davek z po § 13 izvršilnih določb glede pasjega davka z dne 23. oktobra 1919 šteje. 17.115 zapadlo globo v iznosu Din 100.— po mestnem eksekutorju izterjal.

Razpored zgradarine za leto 1932 je v smislu čl. 131. zakona o neposrednih davkih z dne 8. februarja 1928 razgrnjen na javni vpogled davčnimavezancem pri tukajšnji davčni upravi (soba šte. 4) v času od dne 13. junija 1932 do vstetega dne 20. junija 1932. O ugotovljenih davčnih osnovah in odmerjenem davku bodo davčni vezavanci posebej obveščeni s plačilnimi nalogi, proti katerim bodo imeli pravico pritožbe.

Celje.

»Hlapec Jernej« v Celju. Ljubljanska »Svoboda«, dramatični odsek, je priredila v Ljubljani nad vse lepo uspelo igro »Hlapec Jernej«. Ta Cankarjeva drama »Hlapec Jernej« je ena najlepših in najglobljejših izmed vseh delavskih dram, zato je celjska »Svoboda« sklenila, da naprosi ljubljansko »Svobodo, da pride v Celje gostovat. Predstava se bo najbrže vršila prihodnjo nedeljo, 19. t. m. v mestnem gledališču. Ker je to res nekaj globokega in lepega, opozarjamo že sedaj na to gostovanje. Več o tem še priobčimo v prihodnji številki.

Javornik.

Lenka Pretnarjeva na zadnji poti. Že v soboto, 11. t. m. smo poročali o smrti naše sodružice Lenke Pretnarjeve. Kako je bila priljubljena, je pokazala tudi njena zadnja pot v četrtek 9. t. m. ob 5. uri pop. Članice Zveze del. žena so se je udeležile skoro korporativno, kovinarska godba je igrala turobne žalostinke, pevski odsek »Svobode« je zapel pri domu in ob grobu, imela je več vencev, od katerih sta se odlikovala poleg rodbinskega še oni Zveze delavskih žena in deklet, ter od Podpornega društva. Pogreba so se udeležili številni tovariši njenega soproga in sinov ter mnogi prijatelji in znanci. Ves pogreb je bil lep, veličasten in discipliniran, so napravile članice Zveze del. žena, ki so korakale pred krsto, pred pokopališčem Lenki špalir. Ob grobu je pa spregovorila Lenki v

slovo tajnica jeseniške podružnice Zveze s. Hermina Kristanova. Zaradi tega govora smo imeli spopad z jeseniškim župnikom g. Matevžem Žbontarjem, ki ga ni hotel dovoliti, češ da ni sestavljen — zlasti v prvem delu — v katoliškem duhu. Počakali smo, da je g. Žbontar odšel s pokopališča, potem je pa s. Kristanova spregovorila tako-le:

Draga Lenka!

Niti slutila nisem, da Ti bom morala kdaj, zlasti pa ne, da Ti bom morala tako kmalu, govoriti v slovo ob sveži gomili. Pa je že tako. Po zakonu narave je nuja posledica rojstva življenje, življenja smrt, smrti življenje. Brez življenja bi ne bilo smrti in smrt je pogoj za življenje. Ti, draga naša sodružica Lenka, si se povrnila v naravo, iz katere si izšla. Tvoje telesne ostanke izročamo materi zemlji, da ustvari iz njih novo živo bitje, ki bo nadaljevalo Tvoje plemenito delo nekje na Zemlji. Da bi to bitje, ko bo dobilo obliko človeka, postalo Tebi slično! Slično Tebi po dobroti, slično Tebi po plemenitosti, slično Tebi po zavesti v borbi za človeške pravice, za dostojanstvo in osvoboditev žene, slično Tebi kot Človeku in Tvoji borbi za Človeka in Človečanstvo.

Nič več se ne bomo borile skupaj: za pravice, ki jih terja delavstvo zase in za svoj razred ter za pravice žene v človeški družbi še posebej. Nič več se ne boš udeleževala naših sej, nič več sestankov, prireditev, predavanj; same smo ostale, brez Tebe, ki si tako zvesto in tako odločno sledila velikim idealom naše borbe.

Tudi Tvoj ljubljenski soprog in naš zvesti sodrug in zlasti še Tvoja deca, bodo pogrešali dobro in plemenito ženo in mater ter bodo zastoj klicali: Lenka, mama, kje si? In me bomo zastoj pričakovali sodružico Lenko in ljudje bodo zastoj pričakovali: plemenitega človeka Lenko.

Ne bo Te več, ostale bomo pa me. In tu ob Tvojem svežem grobu obljubljam Tebi in Tvojim preostalim, ki jim izrekamo ob težki bolečini, ki jih tare, naše najiskrenejše

sočustvovanje, da se bomo neomajno borile v borbi, v kateri si podlegla Ti, za svete ideale delavca in delavskega gibanja sploh in za vzvišene ideale boja za enakopravnost in osvoboditev žene še posebej. Lenka! Vztrajale bomo do končne zmage, do doseženja srečnejše bodočnosti, ki bo štela Tebe med svoje graditelje.

Sodružica in borka Lenka, pozdravljena! Zemljica Ti bodi lahka!

Malokatero oko je ostalo suho. Mi gorav navajamo, da se bo videlo, kaj danes cerkvena oblast prepoveduje (posvetna je dovolila) in ker so mnogi to želeli.

S. Lenki pa časten spomin!

Književnost.

Dr. Živko Topalović: Turska. V založbi beograjske knjigarnice Gece Kohna je izšla poučna Topalovičeva brošura o Turški. Kakor omenja pisatelj, je nastala ta kratka in temeljita študija na podlagi utiskov in razmišljanj o poteku druge balkanske konference, ki se je vršila oktobra meseca v Carigradu.

Mi poznamo Turško iz naše zgodovine, iz starih usnih izročil, iz časov, ko so ropale turške drhali po naših krajih. Poznamo jo iz zgodovine Balkana, iz dolgih in žalostnih let suženjstva balkanskih ljudstev. Stara, fevdalno-vojaška sultanska Turčija pa je zadobila ob koncu svetovne vojne zadnji udarec, pod katerim se je zrušila. Nasledila ji je nova nacionalna Turška, katere se nismo spoznali, kajti ravnokar vzraščala iz starih razvalin osmanskega fevdalizma.

Turški srednjeveški imperij, ki se je razlil iz azijskih planot preko Balkana v Evropo, je bil dolga stoletja pravi bič podjarmljenih narodov. Na klasičnih tleh prastarih kultur, v Mali Aziji, ob bregovih Eufrata in Tigrisa so prihajala na površje vedno sveža nomadska ljudstva. Poleg žilavih Seldžukov so igrali pozneje največjo vlogo Osmanliji, stvaritelji velike centralistično-fevdalne srednjeveške Turčije. Dočim je ostala Evropa preživljala srednji vek v znamenju krščanstva, se je širil iz Azije val islama. Tako sta trčili dve srednjeveški kulturi na Balkanu in v Španiji ter pustili za seboj neizogibne sledove.

Kdor hoče razumeti veliko zgodovinsko ulogo stare Turške, mu je opis starega dela Carigrada in bogastva, ki se je v njem nakopičilo iz žuljev zaslužjenih balkanskih narodov, v Topalovičevi brošuri res izreden in dragocen.

S splošnim kulturnim razvojem Evrope je istočasno propadalo sultanovo carstvo. Socijalne in gospodarske razmere, ki so ustvarile proti koncu srednjega veka idejo reformacije in meščanske revolucije, so našle svoj odziv tudi v gospodarsko šibkih balkanskih ljudstvih. Začela so se nacionalno probujati. Nastala je doba osvobodilnih bojev balkanskih narodov. Sultanova

Turčija je bila politično in pokrajinsko preveč neenotna, da bi lahko zatriala izbruhe novih sil v svojem imperiju. Propadu evropskega fevdalizma je moral nujno slediti notranji razpad sultanovega carstva. Vedno bolj je izginjala z Balkana srednjeveška turška moč, dokler ni izrekla svetovna vojna zadnjo odločno besedo. — Topalović podaja ves ta historični razvoj na podlagi gospodarskih in kulturnih prilik v današnji Turčiji, ki so še v tesni zvezi z nedavnimi zgodovinskimi dogodki. Konec svetovne vojne pomeni za Turčijo nov korak v bodočnost. Nacionalna revolucija, ki jo je izvedla peščica turške inteligence z Mustafa Kemalom na čelu, pomeni konec fevdalne sultanove države in začetek meščanske, po evropskem uzoru prirojene republike. Topalović popisuje velikanske napore mladih revolucionarjev, ki so namah zlomili stare tradicije in sprejeli evropsko civilizacijo. Na planotah Male Azije, v osrčju zgodovinskih izvirov ljudskih sil nastaja nova civilizirana Turška, z naprednim evropskim obrazom. Z njo pa nastopajo novi problemi, ki so tesno vezani na gospodarski in socijalni ustroj kapitalističnega sveta. Turčija je še vedno vezana na Evropo po Balkanu, zato je prvi pogoj za uspešno delo balkanski sporazum.

Topalovičeva brošura o Turški nadomešča veliko vrzel v naši geografsko-politični literaturi. Pisana je priprosto in živahno, ter je zelo priporočljiva za študij turške zgodovine. Topalović pa je pokazal, kako temeljito pozna zgodovinske probleme Balkana.

Kitajska vlada izjavlja, da želi živeti v prijateljstvu tako s sovjetsko Rusijo kakor z Japonsko in želi, da bi se med njima zopet uvedli normalni diplomatski odnosi.

LESNOINDUSTRIJSKA ZADRUGA
r. z. z o. z. v Črni pri Prevaljah

vabi na

REDNI OBČNI ZBOR

kateri se vrši dne 29. junija ob 10. uri dopoldne v društveni sobi nad Konzumom I. v Črni s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora.
2. Poročila načelstva in nadzorstva.
3. Potrditev računskih zaključkov za l. 1931.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako ni ob določeni uri zadostno število navzočih združnikov, se v smislu pravil vrši občni zbor pol ure pozneje.

Načelstvo.

Nadzorstvo.

Vabilo na občni zbor

Zadružnega doma r. z. z o. z. v Mariboru, ki se vrši v četrtek, dne 23. junija 1932 ob 18. uri, Sodna ulica 9/I, s sledečim dnevnim redom:

1. Prečitanje zapisnika in revizijskega poročila rev. zveze.
2. Poročila funkcionarjev.
3. Bilanca in absolutorij.
4. Sprememba pravil.
5. Volitve.
6. Razno.

Načelstvo.

Kupujte svoje potrebščine pri naših inserentih.

MALA NAZNANILA.

Vsi letni naročniki dobe **zastoni**
14 karatno originalno ameriško

zlato nalivno pero

ali pa **Kürschnerjev ročni leksikon**, (900 strani, 32 tabel) ali eno **prvovrstno radijsko cev**.

Zahtevajte takoj brezplačno na ogled „Radio“ Welt“. Naroča se Administration der „Radio-welt“ Wien I, Pestalozziggasse Nr. 6, ki prinaša obširne radioprograme, interesantne slike in ima lepo urejene poučne tehnične članke.

Razno manufakturno blago, perilo, obleke za moške in dečke, pletenino etc. priporočam po jako nizki ceni trdka

KARL JANČIČ
Maribor, Aleksandrova c. 11

Usnjate rokavice v veliki izbiri tu in inozemske **nogavice** po nizkih cenah.

Trgovina z rokavicami in stezniki
Marija Sieber,
Maribor, Glavni trg 14, preje Gosposka 9.

Pletenine, stezniki, tudi jenski in kosmetični predmeti, potrebščine za otroke, nogavice, rokavice, ročna dela in krojaške potrebščine.

FRANC ŠKOF,
Maribor, Aleksandrova cesta 23.

ZAHVALA.

Ob smrti naše predobre soproge in matere, gospe

HELENE PRETNARJEVE

se najiskrenejše zahvaljujemo vsem, ki so nas tolažili v teh težkih trenutkih. Najlepša hvala njim, ki so obiskali pokojnico v času bolezni, njim, ki so jo spremili na zadnji poti in njim, ki so nam na kakršenkoli način skušali olajšati težke dni. Zlasti se zahvaljujemo kovinarski godbi in pevskemu odseku „Svobode“ za turobne žalostinke, Zvezi delavskih žena in deklet ter njenemu članstvu za krasne vence ter polnoštevilno udeležbo, s. Hermini Kristanovi za ganljiv govor ob odprti gomili, s. Zugwitzevi za vzorno organizacijo pogreba, vse tovarniškim delavcem za oskrbo prenosa in pokopa in podpornemu društvu za podeljeno podporo in venec.

Najlepša hvala pa tudi vsem ostalim.

Javornik, dne 10. junija 1932.

Rodbina Pretnarjeva.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnice v Mariboru. - Telefon štev. 2324.

Nalagajte svoje prihranke

**v Štajerski hranilnici in posojilnici
v Mariboru, Slomškov trg štev. 6.**

**Vloge obrestujemo po 6 1/2 %
proti trimesčni odpovedi.**